

Vlaanderen
is diervriendelijk

Huisdierwijzer steenbok

 Capra ibex

DEPARTEMENT
OMGEVING

vlaanderen.be/huisdierinfo

////////////////////////////////////

HUISDIERWIJZER: STEENBOK

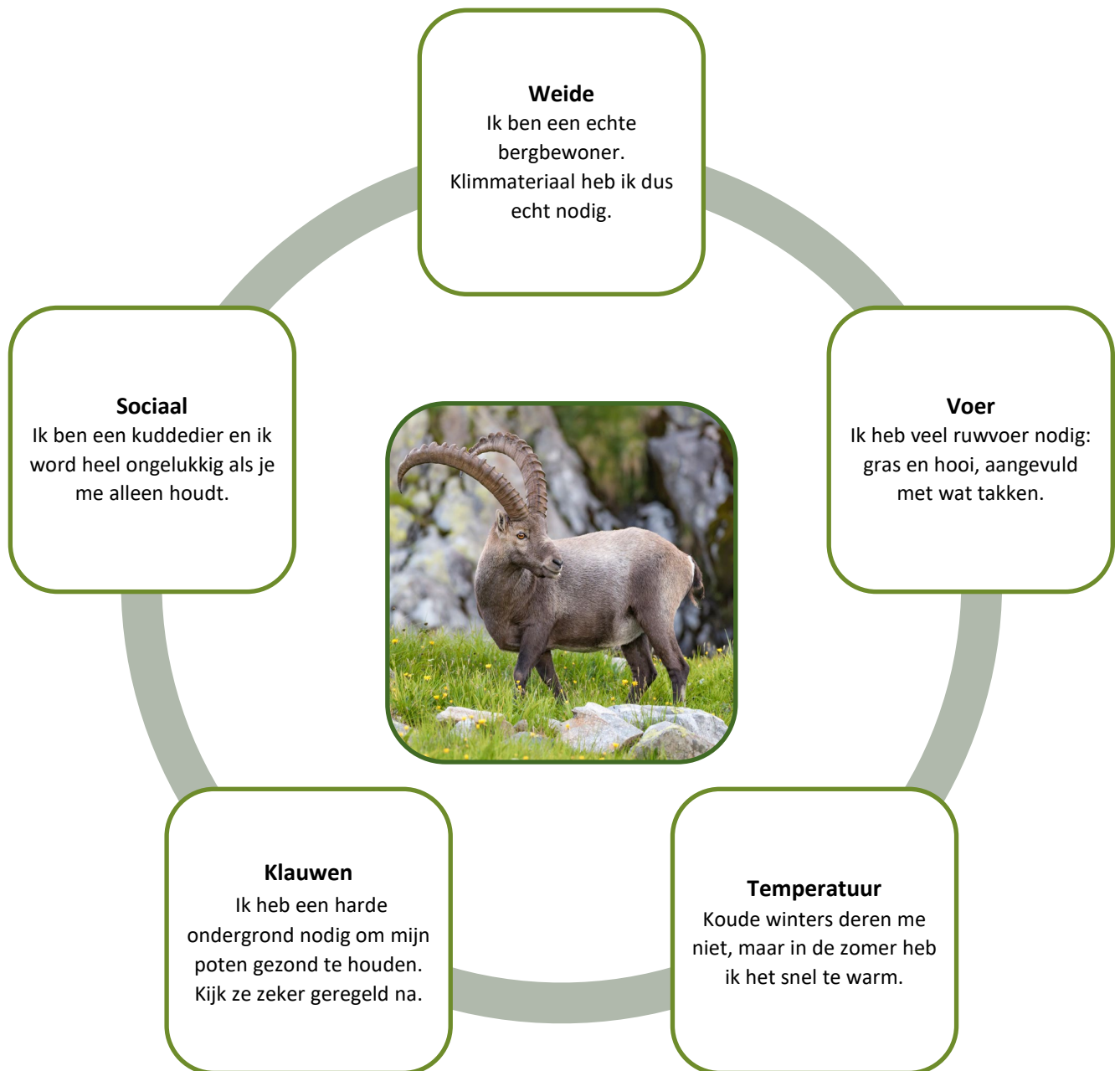
Capra ibex

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Overzicht	3
2	Natuurlijk gedrag en behoeften	4
3	Huisvesting en verzorging	5
3.1	Huisvesting	5
3.1.1	Weide en omheining	5
3.1.2	Gezelschap	5
3.1.3	Inrichting en bodembedekking	5
3.1.4	Temperatuur	6
3.2	Voeding	6
3.3	Verzorging	7
4	Gedrag en omgang met het dier	7
5	Gezondheid	8
5.1	Voortplanting en bijhorend gedrag	8
5.2	Meest voorkomende gezondheidsproblemen	8
6	Aankoop of adoptie	9
7	Kosten	10

1 OVERZICHT

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTE

De steenbok of alpensteenbok (*Capra ibex*) is een herkauwer die nauw verwant is aan de geit (*Capra aries*). Het is de enige van de verschillende diersoorten die wel eens “steenbok” genoemd worden die in België als huisdier mag worden gehouden. De andere *Capra*-soorten (waaronder de Spaanse steenbok, de Siberische steenbok, enz.) en de steenbokantilope (*Raphicerus campestris*) staan niet op de [positieve lijst zoogdieren](#) en mag je dus niet houden zonder erkenning.

De mannelijke dieren (bokken) worden 90 à 100 cm groot en wegen dan tussen de 60 en 120 kg. De vrouwelijke dieren (geiten) blijven duidelijk kleiner: 75 tot 85 cm en een gewicht van 20 à 35 kg. Het meest opvallende aan de steenbok zijn de grote gebogen horens met ribbels. De horens van de bokken kunnen tot een meter lang worden. Aan het aantal ribbels is de leeftijd van het dier af te lezen. Bij de geiten blijven de horens minder lang: minder dan 40 cm. In het wild worden de bokken wel 16 jaar oud, geiten zelfs 19 jaar. In gevangenschap worden ze ouder.

Het haar van de steenbok is in de zomer redelijk dun en kort, maar het wordt dikker en wolliger in de winter. De rui vindt plaats rond mei. Ze halen het losse haar eraf door te schuren tegen stenen en struiken.

Een eeuw geleden kwamen de wilde (alpen)steenbok alleen nog voor in het Parco Nazionale del Gran Paradiso in Italië. Ondertussen is hij terug geïntroduceerd in heel de Alpen van Frankrijk tot Oostenrijk. Ze zijn te vinden op hoogten tussen 1600 en 3200 m, afhankelijk van het seizoen en de ligging van de bergweiden. Alleen in de winter komen ze soms in de bossen. Ze volgen in de loop van de seizoenen de sneeuwgrens: in de zomer bevinden ze zich veel hoger in de bergen. Hun voedsel bestaat immers vooral uit gras, maar ze eten ook kruiden, mossen en een beetje struiken en andere houterige planten. Ze zijn vooral 's ochtends en 's avonds actief en spenderen soms meer dan de helft van hun tijd aan eten. Als het warm en heel zonnig is, zullen ze schuilen.

De geiten leven in kuddes van 10 à 20 dieren, de bokken leven alleen of in groepen met 6 à 8 mannelijke dieren. Er zijn ook groepen met alleen jonge mannetjes (soms vele tientallen) en ook gemengde groepen komen soms voor. De groepen vrouwtjes zoeken heel het jaar steilere hellingen op dan de bokken. In de lente zijn de mannetjes in de laaggelegen weiden te vinden, en in de zomer veel hoger in de bergen. Vanaf de late herfst tot na de winter krijgt de kudde geiten het gezelschap van een bok. Op dat moment vind je de bokken en de geiten op steile hellingen (30-45°) met weinig sneeuw. De overhangende rotsen en grotten gebruiken ze als schuilplaatsen.

De hiërarchie in een groep bokken wordt vastgelegd door (schijn)gevechten. Als dieren elkaar niet kennen, dan speelt de lengte van de horens ook een belangrijke rol. In de bronsttijd zonderen de dominante mannetjes zich af van de bokkengroepen en zoeken ze de geitenkuddes op. In die periode is er het minste agressie.

Het territorium van mannelijke steenbokken is behoorlijk groot: meer dan 700 ha in het Gran Paradiso-park, maar tot 2800 ha elders in de Alpen. Het leefgebied van geitenkuddes is veel kleiner: ongeveer 200 ha. In de winter blijven steenbokken wel in een gebied dat 10 keer kleiner is.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	<i>Animalia</i> (Dieren)
Stam	<i>Chordata</i> (Chordadieren)
Klasse	<i>Mammalia</i> (Zoogdieren)
Orde	<i>Artiodactyla</i> (Evenhoevigen)
Familie	<i>Bovidae</i> (Holhoornigen)
Soort	<i>Capra ibex</i>

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

3.1.1 Weide en omheining

Het zijn dieren die absoluut voldoende buitenruimte nodig hebben. Een groep van vijf dieren heeft minstens 250 m² nodig. Reken op 20 m² extra per bijkomend dier. Een gesloten binnenvverblijf is niet echt nodig, want deze bergdieren zijn aangepast aan winteromstandigheden. Een schuilhok tegen de regen is wel nodig, in de natuur zouden ze ook onder een rots gaan schuilen.

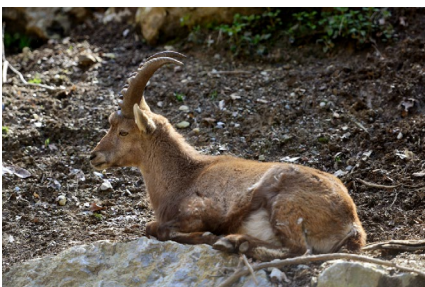
Een goede en stevige afrastering is belangrijk bij deze klimspecialisten. Reken best op een omheining van ongeveer 2 meter hoog. Ze durven er zich ook tegen afzetten of er tegenaan springen en ze zullen het waarschijnlijk ook gebruiken om van hun wintervacht af te komen. Zorg dus voor een heel stevig hekwerk. Gaas of iets dergelijks is niet bestand tegen hun kracht.

3.1.2 Gezelschap

Steenbokken zijn sociale dieren. Je houdt dus best meerdere dieren en niet een enkele bok of geit. Omdat de kuddes normaal zo stabiel zijn (moeders en hun dochters), is het integreren van een nieuw dier niet gemakkelijk. Als het toch nodig is, geef je in die periode genoeg ruwvoer. De dieren een paar dagen vooraf huisvesten in de buurt van de kudde zorgt ook voor minder stress. Op die manier leren ze elkaars zicht en geur kennen.

3.1.3 Inrichting en bodembedekking

Een gewone open weide is niet geschikt voor deze bergbeklimmers. Een paar bomen zijn nuttig, maar zeker heuvels en grote klimstenen of –toestellen zijn belangrijk. Op die manier kunnen dieren zich uit de kudde terugtrekken als ze willen en hebben de jongen een rustige plaats om te liggen. Normaal gebruiken steenbokken wat hoger gelegen plaatsen om te rusten, zodat ze een goed overzicht hebben over de omgeving. Ook daarvoor zijn die klimstenen belangrijk.

De klauwen van steenbokken zijn gemaakt voor een harde, rotsige ondergrond. Om gezond te blijven, hebben ze dus zeker verharde stukken nodig. Een vochtige ondergrond is een belangrijke oorzaak van klauwproblemen. De plaatsen die snel zacht en vochtig worden (zoals aan drinkbakken) kan je dus best verharden.

3.1.4 Temperatuur

Steenbokken kunnen slecht tegen de warmte en zullen op warme en zonnige dagen vooral 's ochtends eten. Dit merk je al vanaf 15 à 20 °C. Zeker oudere bokken reageren er fel op. Dat betekent natuurlijk wel dat de dieren in de schaduw moeten kunnen gaan liggen als ze dat nodig hebben. Een schuilhok is daarom wel aan te raden, in de zomer nog meer dan in de winter.

3.2 VOEDING

Steenbokken zijn herkauwers die voor het overgrote deel van gras en kruiden leven. Ze eten tot wel 15 kg gras per dag. Voldoende ruwvoer met veel vezel is enorm belangrijk voor een goede penswerking en de gezondheid van de dieren in het algemeen. Let op met groenten en zeker fruit, dat is meestal te rijk voor deze dieren.

Wanneer er gevoederd wordt, zullen alle dieren waarschijnlijk tegelijk willen komen eten. Voorzie daarom voldoende ruimte voor ieder dier, zodat niet alleen de dominante dieren aan het voeder kunnen.

Steenbokken drinken in de natuur weinig, maar dat kan anders zijn in gevangenschap. Hoeveel ze zullen drinken, hangt af van de temperatuur en de voeding. Je ververst best dagelijks het water.

In vergelijking met onze gewone herkauwers (runderen, schapen, geiten), zijn wilde herkauwers zoals steenbokken waarschijnlijk beter bestand tegen bepaalde planten in hun weide. Dat betekent uiteraard niet dat ze overal tegen kunnen. Het risico op vergiftiging kan je beperken door voldoende goed ruwvoer (gras, hooi) te geven, maar vooral door ervoor te zorgen dat de dieren niet aan sierplanten (bloemen, struiken, bomen) kunnen en er geen snoeisels in de weide gegooid wordt.

Zeker in de wintermaanden kan het nodig zijn om steenbokken bij te voederen. Let er daarbij op dat je geschikt voeder kiest. Doe hiervoor navraag bij ervaren eigenaars. Let erop dat je niet te veel krachtvoer geeft. Te veel krachtvoer geven kan zelfs dodelijk zijn voor een herkauwer. Zowel te veel als te weinig is nadelig. Vermijd plotse overgangen naar andere types voeder.

Vaak wordt oud brood aan herkauwers gegeven. Als dit maar af en toe (maximaal 2x/week) gebeurt en in beperkte mate, dan is dit geen probleem. Als ze dit dagelijks krijgen, dan zullen ze een tekort aan calcium krijgen, wat ontkalking van de beenderen kan veroorzaken. Het gevolg hiervan is manken, risico voor breuken en andere gezondheidsproblemen.

Het is belangrijk dat er voldoende mineralen in het voeder zitten. Als steenbokken **geitenbrokken** krijgen, dan is dat meestal geen probleem. Krijgen ze enkel ruwvoer, dan is een liksteen nuttig. **Gebruik best een liksteen bestemd voor geiten, een liksteen voor schapen is zeker niet geschikt.**

3.3 VERZORGING

Dagelijks

- Ververs het ruwvoer in de ruiven
- Geef proper water
- Neem even tijd om de dieren te bekijken, zo zie je best of ze gezond zijn en zich normaal gedragen

Minstens één keer per week

- Controleer de afsluiting van de weide
- Reinig de waterbak

Om de paar maanden

- In de natuur slijten de klauwen van steenbokken door de harde ondergrond. Bij ons (op een weide) is dat echter niet het geval en controleer je het best om de 2 maanden de klauwen. Als ze te ver doorgroeien, krult de teen op en krijgt het dier een ongezonde pootstand. Meestal zal je 2 tot 4 keer per jaar de klauwen moeten (laten) bijsnijden. Laat dit voordoen door een ervaren bekapper/dierenarts. Voorzie zeker genoeg springstenen in de weide om problemen zoveel mogelijk te voorkomen.

4 GEDRAG EN OMGANG MET HET DIER

Steenbokken zijn zeer sociale dieren. Ze hebben contact met soortgenoten nodig. Een steenbok kan je dus eigenlijk niet alleen houden. Steenbokken zijn geen gedomesticeerde dieren en hebben behoorlijk gevaarlijke horens. Je moet dus zeker goed opletten als ze gevangen of verzorgd moeten worden.

Er is een intens en blijvend contact tussen een moeder en haar lam, en moeders en dochters blijven normaal heel hun leven in dezelfde kudde. De sociale rangorde is in zo'n geval vaak duidelijk. De horens spelen bij steenbokken een duidelijke rol in de communicatie van de rangorde, vooral als er nieuwe dieren bij komen.

Als steenbokken zich bedreigd voelen, brengen ze een alarmsignaal voort. Dat signaal is een kort neusgefluit.

Bokken leven in de natuur gescheiden van de geiten. Op de weide en tijdens het paarseizoen kan een bok wel bij de geiten lopen. Bokken zijn normaal ook groter en sterker dan geiten. Er is dus nog meer kans dat ze uitbreken en schade veroorzaken, zeker als er brontige geiten in de buurt zijn.

Steenbokken zijn verwant met geiten. Een kudde steenbokken kan ook voor geuroverlast zorgen. Zeker als je burens dicht bij de weide of de (geiten)stal wonen, kan die geur storend zijn en hou je er dus best rekening mee.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

De dieren zijn volwassen op een leeftijd van 1,5 jaar, maar meestal iets vroeger voor geiten, en iets later voor bokken. Ze blijven echter veel langer doorgroeien: geiten groeien tot een jaar of 5 en bokken tot wel 10 jaar.

In gevangenschap kennen steenbokken een brontstseizoen waarin de geiten ongeveer elke 20 dagen brontstig zijn. Het brontstseizoen begint in december en duurt, afhankelijk van het weer, een zestal weken. In het begin van de brontsttijd proberen groepjes bokken de aandacht te trekken van geiten. In de tweede fase zal een bok een brontstige geit apart benaderen. Ze vertonen daarbij typisch gedrag waarbij ze hun nek strekken en de kop laag houden. Een brontstige geit reageert hierop door heftig met haar staart te kwispelen.

Steenbokgeiten blijven vruchtbaar tot ze ongeveer 15 jaar oud zijn. In de meeste gevallen wordt er slechts één jong geboren na een dracht van ongeveer 167 dagen. De jongen kunnen normaal de eerste dag hun moeder al volgen over moeilijk terrein. Moeders zogen hun jongen gedurende ongeveer 3 tot 12 maanden. In warme zomers wordt dat mogelijk langer.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Steenbokken zijn gevoelig voor de meeste van de aandoeningen waaraan ook andere herkauwers (geiten, runderen) kunnen lijden. Dat betekent dat ze ook gevoelig zijn voor bijvoorbeeld (geiten)tuberculose en brucellose. Als je steenbokken houdt, kan je dus ook betrokken zijn bij de bestrijding van deze aandoeningen.

Neem genoeg tijd om je dieren te bekijken. Op die manier herken je vaak al vroeger bepaalde problemen. Mest aan de achterhand wijst op diarree en pensverzuring aangezien ze normaal vrij droge keutels produceren.

De belangrijkste gezondheidsproblemen van steenbokken zijn:

- **Kreupelheid**
Symptomen: moeilijker stappen, aantasting van de klauwen
Er zijn verschillende redenen waarom steenbokken kreupel kunnen lopen. Heel vaak komt het door te fel gegroeide of vervormde klauwen, soms door een aandoening aan de gewrichten. Andere mogelijke oorzaken zijn woekeringen van huid en vet tussen de klauwen, rotkreupel, blauwtong, abcessen aan de klauwrand, enz. Raadpleeg dus zeker een dierenarts als je steenbokken kreupel zijn. Voldoende toegang tot harde en droge ondergrond en het tijdig bijsnijden van de klauwen kunnen veel onheil voorkomen.
- **Inwendige parasieten - wormen**
Symptomen: soms geen, bij ernstige gevallen vermagering, diarree, slechte conditie, bloedarmoede (dat zie je aan de slijmvliezen van de ogen/mond die wat bleker zijn dan normaal)
Door de dieren geregeld van weide te veranderen, doorbreek je de cyclus van parasieten. Laat een dierenarts de ontwormingen en het weidemanagement controleren.

- **Uitwendige parasieten**

Symptomen: stampen, schuren en bijten

Er zijn meerdere parasieten die deze symptomen kunnen veroorzaken. Schurft wordt bij steenbokken vooral veroorzaakt door de mijt *Sarcoptes scabiei var caprae*. De meest voorkomende uitwendige parasiet bij geiten zijn de luizen. Deze zorgen vooral voor jeuk, huidirritatie en onrust. Het schuren en bijten kan wonden veroorzaken. Bij infectie moet het haar rond de wonde weggeschoren worden en moet de wonde uitgewassen worden. Bij erge wonden is een antibioticumbehandeling aangewezen. Er zijn preventieve middelen in de vorm van pour-on of spray.

- **Leverbot**

Symptomen: stilvallende groei, minder eetlust, vochtophoping op de kop en sterfte

Leverbotten zijn platwormen die in de lever van graasdieren leven waar ze een chronische ontsteking veroorzaken. Dieren worden besmet via cysten die vastzitten op het gras. Leverbot komt alleen voor op drassige weiden of op weiden met een poel omdat een waterslak hier tussengastheer is. Raadpleeg sowieso een dierenarts.

- **‘Het bloed’**

Symptomen: plotse sterfte, diarree

Deze ziekte wordt veroorzaakt door een normale darmbacterie (*Clostridium*). Als lammeren, maar ook volwassen dieren te veel krachtvoeder krijgen, dan verandert de bacteriesamenstelling in de darm en nemen de *Clostridium*-bacteriën snel in aantal toe. Dit leidt meestal tot plotse sterfte van dieren die er enkele uren daarvoor kerngezond uitzagen. Net de best doorvoede dieren zijn het gemakkelijkst slachtoffer van deze bacterie. Beperk daarom je krachtvoedergift tot het strikte minimum en voorkom te dikke dieren!

6 AANKOOP OF ADOPTIE

Steenbokken zijn mooie dieren, maar je hebt wel kennis, ruimte én een goede omheining om de dieren goed te kunnen houden. Het zijn kuddedieren, bekijk dus of je de ruimte hebt om minstens twee, maar liefst meer dieren te houden. De volgende vragen helpen je om te bedenken of het houden van steenbokken bij je past:

- Heb je genoeg ruimte om een kudde steenbokken te houden?
- Heb je tijd om dagelijks voor de dieren te zorgen?
- Kan je 20 jaar voor de steenbokken zorgen?
- Is er iemand die de steenbokken kan verzorgen als je op vakantie gaat?
- Kan je ongeveer 20 euro per maand spenderen per steenbok, of heb je een eigen weide die de voederkost kan dekken?

Koop geen dieren waarvan je de achtergrond niet kent. Vraag dus raad aan een ervaren fokker. Let op de toestand van de steenbok die je wil kopen. Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, want zo hou je foutieve handel in stand. Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij de Dienst Dierenwelzijn op het [Meldpunt verwaarloosde of mishandelde dieren](#).

Heb je al een kudde en wil je een nieuwe geit toevoegen, dan hou je die 4 weken in quarantaine. Gebruik die periode om de klauwen van het nieuwe dier te verzorgen en te ontsmetten. Dit is ook een goed moment om het nieuwe dier te ontwormen. Contacteer onmiddellijk een gespecialiseerde dierenarts en de verkoper als er iets mis is met de dieren.

7 KOSTEN

De prijs van een steenbok hangt af van het geslacht en de leeftijd van het dier.

De grootste kosten zijn de weide en het schuilhok op deze weide. De huurprijs voor een weide met een oppervlakte van 0,5 ha bedraagt 800 euro per jaar. Voor het voeder moet je rekenen op 10 tot 30 euro gedurende de wintermaanden of als je weinig gras hebt en moet bijvoederen met hooi. Een kleine baal hooi kost 3 tot 5 euro.

Vaccinaties, ontwormingen en andere dierenartskosten bedragen minstens 75 euro per jaar en kunnen hoger oplopen. Ook als je wil kweken, kunnen de kosten oplopen.

Postadres

Koning Albert II-laan 15 bus 548
1210 Brussel
vlaanderen.be/dierenwelzijn